

MARTON JÓZSEF

Márton Áron az igazság őre, az üldözöttek védelmezője és népének jó pásztora

Abstract: In the prayer dedicated to Márton Áron's canonization, the author, Archbishop Bálint Lajos, attributed three features to the former Bishop of Alba Iulia: the guardian of truth, the protector of the persecuted, and a good shepherd of his people. All three features are exceptionally embodied by Márton Áron.

He was the guardian of truth both in his speeches and in his deeds as a leading priest. Imitating Christ, he learned and practiced true humanity (human nature). In all circumstances he was ready to stand up for the truth. During the most critical times, he put it this way: "To a priest of Christ, it is a duty one cannot refuse to stand up for the truth and to see in his fellow man – irrespective of the confession they belong to or language they speak – his brother." His words always found support in his life, accepting the prison and his house arrest, too. Márton Áron was a defender of the persecuted, although a significant period of his bishopric, he was the subject of persecution. He raised his voice for Hungarians, Jews, Romanians and Germans alike who were persecuted in Transylvania.

Márton Áron was a good shepherd for the Christians entrusted to him. The people in Transylvania, even people of other religions, soon discovered in him an apostle of Christ, the good shepherd. But Márton Áron did his best not to deceive these people. He remained constantly true to the great promise he made when he was consecrated as bishop: "I promise I want to see my brother in all struggling people, and I will help them as much as I could."

Márton Áron fought for justice for the suffering people – this is how he became a good shepherd. As the Good Shepherd – faithful to his slogan (*Non recuso laborem*) – he never turned down work and the suffering implied by it. We trust that the features attributed to him in the canonization prayer are highly adequate to the Servant of God, Bishop Márton Áron.

Keywords: Bishop, Márton Áron, right, justice, persecuted, defender, good shepherd.

Márton Áron boldoggá avatásáért végzett imádságunkban az ima szerzője, Bálint Lajos érsek (akit 35 éve ebben a székes-egyházban szentelt püspökké Jakab Antal), három jelzővel illette szentéletű püspökünket: az igazságnak őre; az üldözötteknek védelmezője és népének jó pásztora. E jeles ünnepnapon a három jelzőre koncentrálni közelítsük meg Márton Áron személyiségét elsősorban beszédein és írásain keresztül. Akik ismertük és hallgattuk, tanúságtevésként bizonyíthatjuk kisugárzó nagyságát, lenyűgöző ember voltát, de gondolkozásáról, cselekedeteinek indítékairól, hivatalos megnyilatkozásairól stb. hiteles képet csak írásain keresztül alkothatunk.

Márton Áron élete folyamán mindvégig – hitelesen – az **igazság őre** volt, mert igaz ember volt. Igaz mivoltának gyökere az Istenben, Jézus Krisztusban kereshető. *„Hívő, vallásos ember nem találkozhat az Istennel Jézus Krisztus megkerülésével. Hozzá kell csatlakoznunk egész létünkkel, feltétlen önátadással, szeretetben.”*¹ Mert az igazság maga Jézus Krisztus. Már papként magáévá tette kedvenc teológusának, Romano Guardininek alap gondolatát: *„a kereszténység lényege nem egy eszme, nem egy gondolati rendszer, nem egy cselekvési terv. A kereszténység lényege egy Személy: Jézus Krisztus Önmaga”*²

Márton Áron beszédeinek is vezérmotívuma: akkor válunk igazzá, ha Krisztus ismeretére jutunk és megtanuljuk tőle, mit jelent embernek lenni! Egyik homíliájában levonja azt a következtetést, hogy Krisztustól tanulhatjuk meg az igaz emberré válás módját: *„Hinni annyit jelent, mint látni a valóságot, s ezzel elfogadni, hogy Krisztus az igazság. Nem csupán tanító, még ha a*

¹ MÁRTON ÁRON: *A Krisztus-hit magja*. In: Márton Áron hagyaték 4. (Oltárszentség, Krisztus Király). Marosvásárhely 2008. 186.

² GUARDINI, ROMANO: *Az Úr Krisztus*. (Ford. Márton Áron). In: Előszó. Bp. 2006. 7.

legnagyobb is, hanem Ő maga az igazság. A szent valóság igazsága Vele kezdődik. Ha kialudna, nem maradhatna meg az igazság sem, amit ő hirdetett. Nemcsak Ő, az igazság első hirdetője és legfőbb képviselője tűnne el, hanem az igazság is. Ő az élő igazság, a Logosz, és hinni annyit jelent, hogy Őt ennek tartjuk és Tőle tanulunk.³ Keresztény mivoltunk, emberi nagyságunk a krisztusi élet utánzásában, helyesebben megélésében áll. „Kereszténynek lenni annyit jelent – mondja –, mint eleven közösségben élni a személyes Krisztussal. ... A keresztény ember számára Krisztus az örökké élő, legnagyobb példakép, Akit utánozni, és Akivel személyes kapcsolatban élni haladó ember számára a legnagyobb boldogság és kitüntetés.”⁴

Márton Áron a prófétai felhívást követve „tettekre váltotta az igazságot” (Mik 6, 8), és pedig Krisztussal és Krisztusban. Tudomásul vette emberi gyengeségét, és annak tudatában működött együtt a szentségi kegyelemmel. A világháborút végigharcolva, leszerelt katonaként – hivatásával is küszködve – Mailáth G. Károly püspökének (1920. május 24-én) őszintén bevallja tévelygéseit: „Az Istenadta hitet lekicsinyeltem és rendszeresen gyöngítettem, szellememet nemtelenségekbe fojtottam. ... Azt tettem, amit a tékozló fiú tett: a sertések eledeléből ettem és nem tettem be vele. Rideg közönnyel fosztottam meg lelkemet az Isten pazar ajándékától...”⁵ Bűnösségét már az első papi prédikációiban is hangoztatja: „Ember vagyok, aki vétkeztem. Bűnös, aki megtagadtalak sokszor. De nem szégyellem a szégyenemet bevallani, nem tartom

³ MÁRTON ÁRON: *Jézus evangéliuma*. In: Márton Áron hagyaték 4. 218.

⁴ MÁM, 1. Doboz, 469–472.

⁵ BATTYHANEUM. *Mailáth G. Károly levélcsomagja*. VII. Regiszter. D doboz. Num. Inv. 30.285.

*méltatlannak Előtted [Istenem] a méltatlanságát beismerő szolgáló könnyes szemével megjelenni.*⁶

Márton Áron nem maradt meg a háború okozta testi-lelki sebesültségében, hanem azokból kigyógyulva Krisztus katonájává formálódott, elmerült Jézus emberszeretetében, hogy emberszeretővé váljék. Később imígyen fogalmazott – híveinek és nekünk is üzenve: *„Jézus emberszeretete annak az embernek a szeretete, aki mindenkinél világosabban ismeri az emberi természet adottságait és lehetőségeit az emberi nemesség legmagasabb kiteljesedésétől az emberi lealacsonyodás legmélyebb pontjáig. ... Különösen megragadó Jézus emberszeretetének alapszíne: az Ő együttlés-szenvedése a szenvedő emberrel. Ez az, ami lényegesen megkülönbözteti az Ő szeretetét a bölcselők humanizmusától. Az Ő szeretete nem elmélet, nem szavak, hanem élet. ... Ő nem tudja elviselni azt, hogy az emberi nyomort csak felfedezze, hanem személyesen Magává is teszi. Jézus emberszeretete áttöri az egyéni korlátokat, hogy mások szenvedését Magára vegye. Vagy még közelebbről: hogy Önmagát másokért elégesse.*⁷

Márton Áronnak mindvégig kedvenc gondolata maradt és beszédeiben többször ismételte, hogy Jézus Krisztus az emberrel együtt szenved. Ateista légkörben és mozgásszabadságától megfosztva ekképpen beszél Jézus Krisztusról: *„Az Ő fenséges alakja a vigasztaló valóság az embert körülvevő vigasztalan éjszakában”.*⁸

Márton Áront az Oltáriszentségben jelenlévő Krisztussal való rendszeres találkozásai és a belőle való élet alakította és formálta igaz emberré, szentéletű püspökké. Személyi varázsát az

⁶ Vö. MARTON J.–KUSZÁLIK P.: *Előszó*. In: Márton Áron: *Nyolc boldogság*. Mentor. Marosvásárhely 2013. 5–12.

⁷ MÁM, 1. Doboz, 500–507.

⁸ MÁRTON ÁRON: *Jézus Krisztus személye*. In: Márton Áron hagyaték 4. Marosvásárhely 2008. 179.

Oltáriszentség nélkül el sem képzelhetjük. Emberi gyarlóságait oly sokszor hangoztató főpap erőt és támaszt az eucharisztikus Krisztusból merített. A hitükben és személyi méltóságukban megalázott embereknek vigaszként hangsúlyozza, hogy Krisztusnak az a legszemélyesebb kapcsolata, „*mellyel Magát a szegényekkel, elnyomottakkal és üldözöttekkel azonosította, a végső, legáldottabb és örökké élő lángja az utolsó vacsorán csapott fel. ... Rendelte az Oltáriszentséget, hogy Magát örökre nekünk adja. A szegénnyel szegény, az üldözöttel üldözött, a kitaszítottal kitaszított, a megkísértettel megkísértett, a haldoklóval haldokló akar lenni a világ végéig...*”⁹

Márton Áron szerint Krisztusban jobban megismerhetjük önmagunkat, s ebben segítségünkre van a Szentlélek. „*Krisztusban, az Ő emberré-levésében, lényegében, tanításában és sorsában tárul fel előttünk a mi nyomorúságunk. Krisztust megismerni annyit jelent, mint magunkat is megismerni. Krisztust csak az által ismerhetjük meg, aki által emberré lett, a Szentlélek erejével. ... Ezért a Szentlélekhez intézett imában azt kérjük, hogy mutassa meg nekünk Krisztust. ...*”¹⁰

Tudatában volt annak is, hogy Krisztus követése áldozathozattal és megvetéssel együtt jár. Sajátos szófordulatával mondja ki: „*Aki Krisztust követi, az is veszedelmes ember. Aki Vele találkozik, s az Ő eszméit elfogadja, az másképp gondolkozik, mint a világ. A keresztény útja ezért magányos út. Sokszor még a szülei, testvérei, barátai sem értik meg.*”¹¹

Általában az igazság kimondását nem szívesen veszik a kényelmet kereső és önkényes emberek. Ezért sokan burkoltan

⁹ MÁM, 1. Doboz, 500–507.

¹⁰ MÁM, 1. Doboz, 508–509. Márton Áron megjelöli a forrásmunkát is: Guardini, 135–139.

¹¹ Kézzelel írt szöveg. Lásd MÁM 46. Dos. 10. Sz.

fogalmazva elhomályosítják az igazságot. Nem mondható el ez Márton Áronról, ő sohasem volt tekintettel az emberi elvárásokra, az igazságot őszintén és nyíltan kimondta. A besúgásra épülő rendszerben is megtalálta a módját, hogy megfontoltan feltárja népe fájdalmát. Még a tömjénezést elváró kommunista pártvezér, Nicolae Ceaușescu előtt sem volt hajlandó a szocialista rendszert dicsőíteni. Ehelyett az államvezető feladatáról és Istenről beszélt.¹² Vagy amikor a szocialista ünnepi évfordulók alkalmával a nagy megvalósításokat dicsőítő körlevelek kibocsátására kötelezték, úgy fogalmazta meg azokat, hogy a Vallási Ügyosztály nem engedélyezte közzétételüket.¹³ Nem volt hajlandó az embert méltóságában megalázó rezsimet magasztalni, viszont mindig megtalálta a módját, hogy prófétai érzékkel vigasztalja a szenvedő embereket, és kijelölje számukra a tennivalókat. *„A keresztény ember nem turista és nem is műkedvelő a világban. Feladatot kell teljesítenie. Feladatot és szolgálatot – szeretetből. A keresztény ember a mennyei Atya gyermeke, Jézus Krisztus testvére, az Anyaszentegyház tagja. A világot nem korlátlanul bírja. A világ az Atya tulajdona. S ő, mint az Atya gyermeke, azzal a szent örömmel és komolysággal bírja a világ javait, hogy azok nem az övé, hanem Isten egész családjáé, mindenkié, az emberiségé.”*¹⁴

Márton Áron felelősségteljesen viszonyult az élethez, és az élet adta feladatok teljesítésére tanította népét. *„Az Úristen mindenkit konkrét feladat elé állított s nem légtüres térbe. A feladat mindenki számára adva van, s feladatát mindenkinek el kell végeznie. Sopánkodásokkal s lemondó elkeseredéssel és az önmagunk és mások keserítésével nem megyünk sokra. Az élet mindenki számára*

¹² MÁRTON ÁRON: *N. Ceaușescu elnökké választását követően mondott beszéd.* In: Márton Áron hagyaték 13. 229–230.

¹³ MÁRTON ÁRON: *A román nemzeti ünnep 30 éves jubileumára.* In: Márton Áron hagyaték 12. 213–214.

¹⁴ Kézírt szöveg. Lásd MAM 46. Dos. 13. Sz.

harcot, küzdelmet, törődést jelent, ilyen vagy olyan formában. S ha a jelen nehezebb küzdelmekre szólít fel, ne várjunk csodákra, se isteni beavatkozásokra. ... Előre nézzünk tehát, nehéz idők járnak, keményebben neki kell gyürkőznünk és csüggedés nélkül dolgoznunk, hogy életre méltók legyünk.”¹⁵

Márton Áron az igaz ügyért, elsősorban az evangélium ügyéért mindig kiállt. Mert „Krisztus papjának elutasíthatatlan kötelessége, hogy az igazság mellett kiálljon és az emberben – bármilyen hitet valljon és nyelvet beszéljen is – a testvérét nézze.”¹⁶ Amit elvárt papjaitól, azt előjáróként kétszeresen megtette. Püspökké szentelésének 10. évfordulóján, néhány hónappal letartóztatása előtt, körlevelében világosan írja: „Szent hivatalom arra kötelez, hogy a megfeszített Jézus Krisztus evangéliumát hirdessem minden körülmények között.” S ezt a nagyhírű Pázmány Péter gondolatával megtoldja: „... de az igazságnak győzhetetlen oszlopához és a jó ügyek mozdíthatatlan erősségéhez támaszkodván az igazság oltalmáért kiállok.”¹⁷

Imádságunk második kitétele: **Márton Áron az üldözötteknek védelmezője.**

Az üldözöttek védelmezőjének mondott Áron püspök főpásztorságának jelentős időszakában elsősorban maga volt az üldözött személy. 41 éves püspökségének 35 éve a kommunista rezsim egyházüldözésének idejére esett. Szüntelen a Securitate megfigyelése alatt állott. Nem véletlen, hogy Romániában a kommunista rezsim idején senkiről sem készült annyi megfigye-

¹⁵ Vö. MÁRTON ÁRON: *Szilveszter este. Kolozsvár, 1938.* In: Márton Áron hagyaték 7. Karácsony. 83.

¹⁶ MÁRTON ÁRON: *Papszentelés a Szent Mihály templomban. Kolozsvár 1944.* In: Márton Áron hagyaték 5. Marosvásárhely 2009. 87.

¹⁷ MÁRTON ÁRON: *Püspökké szentelésének tizedik évfordulóján.* In: Márton Áron hagyaték 5. Marosvásárhely 2009. 91.

lési dosszié, mint őróla.¹⁸ Üldöztetése ellenére mégis „az üldözöttek védelmezőjeként” tartjuk számon.

Márton Áron az evangéliumért és híveiért kész volt minden áldozatra. *„Szent hivatalunkkal járó kötelességek teljesítésétől nem riaszthat vissza sem a börtön, sem emberi tekintetek. Az igazság védelmében és a szeretet szolgálatában az üldöztetés és börtön nem szégyen, hanem dicsőség”*¹⁹ – ekként bízatta fiatal papjait.

A királyi diktatúra beálltakor lett püspök. Kezdetben ez az időszak az egyházak számára ígéretesnek bizonyult, de Antonescu marsall regnálása idején Dél-Erdélyben a püspök népének és híveinek súlyos elnyomásával párosult. Márton Áront elfogadták egyházi méltóságában, ezért a megpróbáltatásoknak ebben a korszakában – a kommunista rezsim beálltáig – nagyobb elkötelezettséggel küzdött hívei/népe megaláztatása ellen.

Jogosan hangsúlyozzuk, hogy a 2. bécsi döntés után a kisebbségi sorsba került hívei mellett maradt. Mert minden lehető alkalmal papjai és hívei védelmére kelt. Nem hagyta szó nélkül az 1942-es dél-erdélyi rekvirálást sem, melynek értelmében az állami helyi közegek – felsőbb rendeleltre – elkobozták a magyarok gabona- és lisztkészletét. A következő évben a román kormány hozzájárulásával nemzetközi vegyesbizottságok vizsgálták ki az eseteket. Természetesen a kivizsgáláskor a papság – a püspök utasítására – segítségére volt a hívek jogos panaszának tolmácsolásában. Emiatt a kultuszminiszter felszólította Márton Áront, hogy az egyik papját – büntetésből – helyezze át szerényebb plé-

¹⁸ BODEANU, Denisa: *Márton Áron dossziéi a Szekuritaté Irattárát Vizsgáló Országos Tanács archívumában*. In: *Az idők mérlegén. Tanulmányok Márton Áron püspökről*. (Szerk. Bodó M.–Lázár Cs.). Bp.–Kolozsvár 2013. 116–126.

¹⁹ MÁRTON ÁRON: *Papszentelés a Szent Mihály templomban. Kolozsvár 1944*. In: *Márton Áron hagyaték 5. Marosvásárhely 2009*. 90.

bániára. A püspök kiállt papja mellett, érdekében panaszlevelet írt a miniszternek, magára hárítva az elkövetett úgymond vétet: „mivel az én utasításomra cselekedett, kérem, méltóztassék a vádat vele szemben ejteni és a vizsgálatot ellenem beindítani”.²⁰

Legtöbbször az üldözötteket Márton Áron csak vigasztaló és eligazító szavaival védelmezhetette. Különösen Antonescu marsall durva diktatúrája idején osztozott a püspök híveinek fájdalmában. Amikor Déván tulajdonukhoz ragaszkodó magyar embereket öltek meg és többeket letartóztattak, Márton Áron 1942. június 12-én a közösségükbe megy, hogy a kétségbeesett híveibe lelket öntsön. „...*Veletek együtt hiszem én is, hogy a szenvedéseknek az a faja, amelytől most gyötörtetünk, meg fog szűnni. ... Hittel és reménnyel indulunk a vigasztalan jelenből a bizonytalan jövő felé, mert tudjuk, hogy sorsunk fölött a gondviselő Isten örökösök, és mert tudjuk, hogy a szenvedésnek megváltó ereje van. ... Akármekkora áldozatot követel szent hitünk és faji jogaink bátor megvallása, vállalnunk kell azokat. Erre kötelez őseink becsülete, saját lelkiismeretünk és gyermekeink tiszta jövője. Félre a sötét gondolatokkal, félre a kétségbeeséssel! Nekünk helyt kell állnunk. Ezt a földet elhagyni nem szabad, mert ez a miénk. Őseink vére és könnye puhította a barázdákat itt; drága hamvaik porladnak Erdély szent röge alatt. Mi nem vagyunk itt idegenek, mi otthon érezzük itt magunkat, még akkor is, ha ez másoknak nem tetszik.*”²¹

Márton Áron nemcsak a püspökhöz illő eszközökkel, szóval és írással küszködött népéért, hanem fáradságot nem ismerő szolgálattal is. Az 1943. év novemberében munkatáborokba hur-

²⁰ MÁRTON ÁRON: *A kultuszminiszternek írt levél Dani József plébános ügyében.* In: Márton Áron hagyaték 13. Csíkszereda 2016. 40.

²¹ MÁRTON ÁRON: *Vigasztaló beszéd.* In: Márton Áron hagyaték 2. Marosvásárhely 2006. 55.

colt és fagyoskodó embereket több alkalommal meglátogatta és ruhaneműt osztott szét közöttük, két hónapon keresztül.

Püspöki méltóságában viszont 1944. május 18-án a kolozsvári Szent Mihály templomban nemcsak a felszentelt papjaihoz szólt, hanem a magyar hatóságokhoz és Erdély minden jó érzésű emberéhez. A szószekről ítélte el egyházmegyéjének észak-erdélyi részén a zsidók ellen végrehajtott intézkedéseket.²²

1944-ben az augusztusi kiugrással Romániában nem szüntenek meg az etnikai üldözések és deportálások, hanem bizonyos szempontból fokozódtak. Már augusztus 25-én irredentizmus címen Dél-Erdélyben kezdetét vette a magyar és német vezéregyenységek letartóztatása és lágerekbe való internálása. Márton Áron vállalva a fáradságot, személyesen kereste fel a Tg-Jiu-i letartóztatottakat és mindent megtett a szabadulásukért.²³

1945. január 19-én Nicolae Rădulescu miniszterelnöknek ír a jogtalanul letartóztatott és elhurcolt németek ügyében. Tette ezt a keresztény szeretet szellemében: *„mivel a rendeletek az emberi személy méltóságáról és jogairól vallott keresztény tanokkal ellentétben vannak, kötelességem, hogy a rendelettel sújtott embertársaim érdekében a Miniszterelnök Úr hathatós védelmét mély tisztelettel kérjem”*.²⁴

1945-től 1948-ig terjedő időszakot egyházi és nemzetiségi szempontból felemás időszaknak minősíthetjük. Az ún. népi demokrácia nagy ígéretei csak a hírlapok és tankönyvek oldalain érvényesültek, nem a gyakorlatban. A kisebbségi elnyomás vállalási üldözéssel is kiegészült. Ebben az időben Márton Áronnak nemcsak beszűkült a cselekvési köre, hanem személyét előbb a

²² MÁRTON ÁRON: *Papszentelés a Szent Mihály templomban. Kolozsvár 1944*. In: Márton Áron hagyaték 5. 88–89.

²³ Ld. Vita Zsigmond: *Emlékeim*.

²⁴ MÁRTON ÁRON: *Levél Nicolae Rădulescu miniszterelnöknek a németek elhurcolása miatt*. In: Márton Áron hagyaték 13. 66–69.

médián keresztül, majd kormány és párt szintjén szervezett formában támadták és előkészítették a koncepció s perét. De megalázott helyzetében is mindent megtett, hogy sanyarú sorsba került népét védelmezze. Petru Groza miniszterelnöknek írt panaszlevelében fogalmazta meg: „...Isten magyarnak teremtett s természetesen fajtestvéreim sorsa és sorsának alakulása iránt nem lehetek közömbös”.²⁵

1948-ban a román ajkú görögkatolikusok állami felszámolásakor a legnemesebb gesztussal él: kitárta előttük egyházmegyéjének templomait, és papjait arra kérte, hogy szolgálják ki az egyházuk mellett hűségesen kitartó görögkatolikus papokat és híveket.²⁶ Továbbá megható az a figyelmesség, amellyel a Căldărușani ortodox kolostori házi őrizetben lévő Iuliu Hossu görögkatolikus püspök (bíboros) irányában viseltetik. Amikor értesült, hogy a kényszerlakhelyén öregsége miatt méltatlan körülmények között él és gondozásra szorul, a Vallásügyi Hivatal főtitkárának felajánlja, hogy szívesen keresne mellé egy, az idős emberek gondozásában jártas apácát. Sorait diplomatikusan, ugyanakkor a görögkatolikus bíboros iránti tisztelettel zárja: „Nem akar ez az én részemről illetéktelen beavatkozás lenni, jelen soraimat a Hossu püspök iránti tisztelet és részvét diktálta...”²⁷

Márton Áron börtönből való szabadulása után a körülményeknek megfelelően védelmezőként lépett fel az igazságtalanul üldözött személyek érdekében. Megszaporodtak a kultuszminisztériumba s a Vallásügyi Osztályhoz írt levelei, melyekben

²⁵ MÁRTON ÁRON: *Püspök levele Petru Groza miniszterelnökhöz*. In: Márton Áron hagyaték 13. 79–90.

²⁶ MÁRTON ÁRON: *Püspöki körlevél (GYÉL: Num. 2231-1948)*. In: Márton Áron hagyaték 12. Csíkszereda 2015. 59–60.

²⁷ MÁRTON ÁRON: *Iuliu Hossu görög katolikus püspök érdekében írt levél*. In: Márton Áron hagyaték 13. 220.

például kéri a börtönben lévő papjainak szabadon bocsátását;²⁸ szóvá teszi a szülőfaluja káplánja ellen indított koncepciók per jogtalanságát;²⁹ szorgalmazza a ferences szerzetesek lelkipásztori működésének engedélyezését;³⁰ megszüntetését kéri a Securitate vizsgálóbiztosai által a kis- és nagyszeminaristák vizsgaszessziójára időzített ankétálásoknak;³¹ nem utolsó sorban felemeli szavát a megfélemlítésekért, a hitoktatás és a templomba járás akadályozásáért: „Mindezek az esetek olyan jogokat sértenek, melyek az ember alapvető, elidegeníthetetlen jogai közé tartoznak ... A tények száraz felsorolása nem tudja érzékeltetni azt a sok fájdalmat, aggodalmat és keserűséget, mely az említett intézkedések nyomán a lelkekben felgyűl. Állampolgárokról van szó, akik becsületesen teljesítik állampolgári és hivatásbeli kötelességeiket, nem tudják megérteni, hogy miért nem szabad nekik Istenben hinniük, és ha hisznek, miért nem gyakorolhatják vallásukat és nevelhetik gyermekeiket lelkiismeretük szerint, anélkül, hogy emiatt hátrányokat kellene elszenvedniük.

*Lehet, hogy az évek óta tartó vita (melyben mindig én vagyok a vesztes fél) Önben azt a benyomást váltotta ki, hogy a természetemnél fogva ellenzékiiségre vagyok beállítva, de kérem Önt, higgye el nekem, hogy boldog lennék, ha a bizalom légkörében élhetnék.*³²

²⁸ MÁRTON ÁRON: *Levél a kultuszminiszterhez egyházi sérelmek miatt. Uő: Groza Péter államelnöknek írt levél a szatmári papok szabadulása érdekében.* In: Márton Áron hagyaték 13. 158–161. 163–168.

²⁹ MÁRTON ÁRON: *Sánta Antal koncepciók perének ügye.* In: Márton Áron hagyaték 13. 197–199.

³⁰ MÁRTON ÁRON: *Levél a ferencrend érdekében.* In: Márton Áron hagyaték 13. 180–183.

³¹ MÁRTON ÁRON: *Levele a szeminaristákat ért hatósági zaklatás ügyében.* In: Márton Áron hagyaték 5. 123–132.

³² MÁRTON ÁRON: *Levél a vallásügyosztály vezetőjének az egyházi sérelmekről.* In: Márton Áron hagyaték 13. 176–179.

Áron püspöknek az óhajtott földi boldogsága nem adatott meg, hiszen élete végéig a kommunista rezsim gyanakvását és rosszindulatát érezte, s nem a „bizalom légkörét.”

Imádságunk harmadik kitételében állítjuk, hogy **Márton Áron népének jó pásztora volt**, mert szerette népét és a reá bízott Krisztus-hívőket. Sohasem felejtette el, hogy bölcsője hol ringott. Büszkén vallotta székely/magyar származását: *„Bölcsőm közönséges deszkából volt összezárva. ... De fáját a csíki hegyekben vágják, ahol az őrt álló fenyőerdők koszorúja gyökerével sziklába kapaszkodik s makacsul állja a viharok tépését; ahol az emberek századok óta küzdenek a mostoha életviszonyokkal, mert tudják, hogy a sötét borulat mögött is ott van Isten, s beléje vetik a bizalmukat. Innen jöttem, s nem hoztam mást csak a halálos szerelmet népem és az emberek iránt, s a katolikus hitet, melyet hitvalló és hitükből élő nemzedékek a Csíksomlyói Mária lábainál mélyítették el és örökítették át századok során.”*³³

Már fiatal papként nagy odafigyeléssel járt körül a világban, figyelemmel kísérte a kisebbségi sorsba került népe szükségleteit. Egyetemi lelkészként az erdélyi magyar ifjúság lelki magatartására vonatkozó elvárását két alapszóba sűrítette: *„legyen keresztény és legyen magyar!”* Elöljáróban tisztázta – főképp a katolikusok számára – azt a gyakran feltett kérdést, hogy *„magyar vagy katolikus vagyok-e előbb?”* A kérdést bár értelmetlennek tekintette, mégis szükségesnek tartotta, hogy megválaszolja. *„Mi vagyok előbb? Népemnek vagy egyháznak fia-e? ... Vagyis – vonja le a következtetést –, aki jó katolikus, nem lehet népének rossz fia; aki megbízhatatlan fia népének, melybe született, megbízhatatlan Isten előtt is. ... Nem beszédek és pohárköszöntők, nem a szereplések viszik előbbre a közösség ügyét és öregbítk a be-*

³³ Márton Áron 1938. szeptember 29-én a kolozsvári plébánosi beiktatásakor a Képviselőtestület Közgyűlésén mondott beszédéből.

csületét kívülállók szemében, hanem a hit szerinti becsületes élet; a csendes, zajtalan munka, a kötelességek lelkiismeretes vállalása azon a helyen és szerepben, ahová a hivatás és a közösség bizalma állított. ... Kereszténységem és magyarságom között tehát ellentét nem állhat fenn, a kettő kiegészíti és erősíti egymást.”³⁴

A magyar mivolt tartalmát mindenkinek magának kell kidolgoznia a maga számára. *„Ehhez vezérelvül csak annyit, hogy nem a hangoskodó, mellveregető magyarok az igazi magyarok, hanem azok, akik becsületesen vállalják azoknak a megbízásoknak és annak a hivatásnak minden egyéni és közösségi vonatkozását, ahová a körülmények sora és Isten állította.”³⁵*

További szavai a mai magyarságnak is hasznos üzenetet sugallnak: *„Szorongatott helyzetben lévő népnek fiai azonban, amilyenek mi vagyunk, ... igazságunk védelmére kell minden erőnket összefognunk, nem lehetünk könnyelműek. Az ellentéteket a kereszténység tudja szintézisbe fogni: egyformán kötelez arra is, hogy a másét tiszteljem, hogy megmaradjak annak, aminek születtem, de ezt a jogot ne tagadjam meg másoktól sem.”³⁶*

A főpap tudomásul veszi az erdélyi magyarság vallási megoszlását, de szeretné, ha a vallások szerinti elkülönülés nem jelentene nemzeti elkülönülést. Fájó, hogy *„több vallásra töredeztünk nemzeti szempontból is. A különbözőségeket megszüntetni századok erőfeszítésére lesz szükség.”* De azt is hozzáfűzi: *„Mindegyik árnyalatszíne a magyar”³⁷* Az összetartást szorgalmazza: *„Ezer*

³⁴ MÁRTON ÁRON: *A második magyar főiskolás nemzedék*. In: Márton Áron hagyaték 7. 38.

³⁵ MÁRTON ÁRON: *A második magyar főiskolás nemzedék*. In: MÁH 7. 39.

³⁶ MÁRTON ÁRON: *A második magyar főiskolás nemzedék*. In: MÁH 7. 38–39.

³⁷ MÁRTON ÁRON: *A második magyar főiskolás nemzedék*. In: MÁH 7. 40–43.

pont van erdélyi magyar életünkben, ahol minden jó szándékú erő összefogása lehetséges és szent parancs".³⁸

Márton Áron ilyen szemlélettel és nemzeti öntudattal lett a gyulafehérvári római katolikus egyházmegye püspöke. Világos látásával és ökumenikus szemléletével felbecsülhetetlen hatást gyakorolt a vallásilag megosztott erdélyi magyarság lelki egységére. Erdély népe hamar felfedezte benne Krisztus apostolát, a jó pástort. De Márton Áron is tett azért, hogy ne csalódjanak benne. Mindvégig hűséges maradt püspökszenteléskor megfogalmazott nagy ígéretéhez: *„Ígérem, minden küzdő emberben testvéreimet akarom látni és amennyire segítségükre tudok lenni, leszek és terhüket vállaimra venni igyekszem*".

A nagy püspökeldők példáját követve vallotta és gyakorolta: *„Szent hivatalom kötelez, hogy egyformán püspöke legyek szegénynek és gazdagnak, tanultaknak és a tanulás lehetőségeitől elzártnak, előkelőknek és egyszerű embereknek, az élet kegyeltjeinek és az élet szerencsétlenjeinek, bűnösöknek és a kegyelem áldottjainak*".³⁹

Személyi hagyatékában található egy kis tanulmány, amelyben rögzítette a püspök feladatát. Érdeemes néhány mondatot ebből is idéznünk, mert Márton Áron mindig ezekhez az elvekhez tartotta magát. Először is a jó pástor a nyáj előtt megy, nyáját tanúságtételével vezeti: *„Adódnak pillanatok, amikor apostoli hivatala követeli, hogy az első vonalba álljon. Ha az Egyház Krisztus szeretetének tanúja akar lenni, ha az egyházat azért támadják,*

³⁸ MÁRTON ÁRON: *Világnézeti függetlenség*. In: Erdélyi Tudósító. 15 (1932) 397–399.; újra közölve MÁH 8. 23–27. Itt: 27.

³⁹ MÁRTON ÁRON: *Püspöki beköszönő levele*. In: Márton Áron hagyaték 11. 51–57.

*mert az igazságosság oldalára áll, a püspöknek, a főpásztornak kell az ilyen tanúságtételben elől járnia...*⁴⁰

Felelősségének tudatában élte főpapi hivatását, mert – szerinte – „A püspök, mint főpásztor bárki másnál inkább képviseli az Egyházat. Példája, magatartása kisugárzik az Egyház arculatára, s vagy megvilágosítja, vagy elhomályosítja Krisztus arcát.” Éppen ezért „A püspöknek tisztában kell lennie, mit cselekszik. A problémának fontosnak kell lennie, hogy azzal behatóbban foglalkozzék. Kikérheti mások tanácsát, magatartását kötheti feltételekhez. De végeredményben neki kell döntenie, megfontoltan, okosan, és – ami még fontosabb – határozottan.”⁴¹ Akik ismertük és intézkedéseinek tanúi voltunk, állíthatjuk, hogy Márton Áron megfontolt és döntéseiben határozott főpap volt; intézkedéseibe viszont belevitte emberi jóságát is.

Tanulmányának zárógondolata már életszentségével függ össze, mert Márton Áron nemcsak leírta, hanem magáévá is tette az alábbi gondolatokat: *A püspök magatartása alapján véve összefügg szerepével, mely őt az Eucharisztia ünneplésénél megilleti. Ha az emberiség szenvedését az oltáron bemutatja az Úrnak, nem vonhatja ki magát a harcból, nem térhet ki az elől, hogy szenvedő népe érdekében harcoljon az igazságosságért. Mint Isten országának eucharisztikus celebránsa, Isten országának a megváltulásáért dolgozik a földön, apostol, akinek küldetése nemcsak saját híveihez szól, hanem minden emberhez.*⁴²

Márton Áron úgy lett jó pásztor, hogy „nem tért ki az elől, hogy szenvedő népe érdekében harcoljon az igazságosságért”. Élete ezáltal vált küzdelmessé és nemessé. Egy időre (börtönbe és

⁴⁰ MÁRTON ÁRON: *Püspök tanúságtétele az egyházmegyében*. In: MÁM 38. dos. 3. sz.

⁴¹ Uo.

⁴² Uo.

szobafogságra kényszerítve) „elhallgattatták”, de az apostolok fegyverével, az örömhír tolmácsolásával élete végéig nem szűnt meg jó pásztor lenni. Jó pásztorként – jelmondatához híven – sohasem utasította vissza a munkát, a munkával járó szenvedést. Nyugodt lélekkel állíthatjuk tehát, hogy imánk jelzői nagyon illelenek Isten szolgája Márton Áron püspökünkre. Ezért imádkozzuk rendszeresen és áhítattal: *Istenünk, te Áron püspököt arra választottad ki, hogy igazságodnak őre, az üldözötteknek védelmezője és népednek jó pásztora legyen. Add, hogy mielőbb szentjeid között tisztelhessük, tanítása és példája világító jel legyen mindannyiunk számára. Ámen.*